

Waldemar Woźniak

„Psychologia sądowa”, Jacek Szostak, Warszawa 2000 : [recenzja]

Łódzkie Studia Teologiczne 1112, 366-367

2002/2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jeśli uczy się dzieci,
by poznawały nie tylko rzeczy,
ale poznawały siebie.
Nie tylko, jak osiągać,
ale jak pomagać osiągać innym.
Nie tylko poznawać fakty,
ale jak myśleć i rozumować.
Nie tylko, jak postępować,
ale jak skłonić innych, by tak postępowali.
Wtedy można o nich powiedzieć, że są naprawdę wykształcone.
A rezultatem edukacji dziecka jest to, co pozostanie,
gdy zapomni wszystkiego, czego się nauczyło.

ks. Waldemar Woźniak

Jacek Szostak, *Psychologia sądowa*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego, Warszawa 2002, ss. 210.

Doktor Jacek Szostak jest psychologiem i filologiem klasycznym, pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (w Katedrze Psychologii Klinicznej), a także w Wyższej Szkole Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego w Warszawie. Specjalizuje się w zagadnieniach stosowanej psychologii klinicznej i psychoterapii.

Jego książka *Psychologia sądowa* zawiera niewielką bibliografię, zaledwie 29 pozycji, w tym tylko dwie są obcojęzyczne (jęz. angielski). Z powyższego zakresu istnieje bardzo bogata literatura, którą można było wykorzystać.

Tytuł pracy nie oddaje w pełni jej zawartości, z powodu zachwiania proporcji odnoszących się do przedstawionego materiału. Czytelnik niewiele dowie się o samej psychologii sądowej, natomiast może zapoznać się z fachowo opracowanym materiałem z zakresu psychologii klinicznej i psychiatrii. Aczkolwiek znajomość tych dziedzin jest niezbędna do uprawiania psychologii sądowej (praktycznej i naukowej), to jednak ona sama przedstawiona jest zbyt pobieżnie (część I – tylko 42 strony, s. 11–52).

Student, sposobiący się do zawodu psychologa sądowego, po niniejszej lekturze, tak naprawdę w małym stopniu dowiaduje się o specyfice tego zawodu (o technikach psychologicznych w diagnozie kryminologicznej, o sporządzaniu opinii sądowo-psychologicznej). Wiele podstawowych problemów zostało bowiem całkowicie pominiętych, jak chociażby sprawa psychologicznego profilu przestępcy. W zamian otrzymujemy ogólne pojęcia (co może być pożyteczne dla kogoś, kto po raz pierwszy spotyka się z tą tematyką).

Książka zawiera (s. 25) ciekawy schemat zależności między procesami socjalizacji, pełnieniem ról społecznych i głównymi kategoriami zaburzeń psychicznych. Przedstawia on trzy drogi socjalizacji:

- 1) pozytywną: pozytywne postawy wobec ludzi → dobre funkcjonowanie w rolach;
- 2) negatywną, ale nie przestępczą: pozytywne postawy wobec ludzi → trudności wejścia w rolę, wypadanie z roli, konflikt ról → depresja, smutek, lęk, poczucie niższości → możliwość zrodzenia się alkoholizmu i narkomanii, zachowań suicydalnych oraz zaburzeń (nerwica typu wołanie o pomoc, neurastenia, psychastenia, nerwica lękowa i natręctwa, psychosomatyka, psychoza);
- 3) negatywną i być może już przestępczą: negatywne postawy wobec ludzi → niepodjęcie ról społecznych → psychopatia wyrażająca się w alkoholizmie, narkomanii, zachowaniach chuligańskich i przestępczych.

Część druga książki (s. 53–158) dostarcza nam w sposób zadowalający zasób wiadomości z zakresu psychologii klinicznej: typologia osobowości zaburzonej (osobowość – psychasteniczna, unikowa, zależna, nerwicowa, nieadekwatna, bez dogmatu, fanatyczna, schizoidalna, paranoidalna, schizotypowa, pograniczna, epileptoidalna, anankastyczna, czyli obsesyjno-kompulsywna, bierno-agresywna, histeroidalna, narcystyczna, cykloidalna, antyspołeczna); samobójstwa i depresje; zespoły psychoorganiczne; zaburzenia spowodowane środkami psychoaktywnymi i alkoholem; nerwice; paranoja i reakcje paranoiczne; zaburzenia odżywiania się, snu i seksualne; starzenie się i zaburzenia psychiczne wieku podeszłego.

Trzecia część książki (s. 159–207) jest zatytułowana *Psychologia penitencjarna*, moim zdaniem została również (podobnie jak pierwsza) potraktowana zbyt pobieżnie, na zasadzie wyjaśnienia podstawowych terminów; a nie dowiadujemy się niczego o funkcjonowaniu jednostki w izolacji więziennej.

Podniesione uwagi krytyczne sprawiły, że w czasie pisania tej recenzji sięgnąłem po inną książkę: M. Ciosek, *Psychologia sądowa i penitencjarna*, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 2001, ss. 340. Oto jej treść: a) psychologia sądowa (proces socjalizacji i jego zaburzenia, kryminologiczne teorie przestępczości, psycholog w procesie karnym, psychologia zeznań, diagnoza psychologiczna i ekspertyza psychologiczno-sądowa, wybrane psychologiczne metody diagnostyczne); b) psychologia penitencjarna (kara kryminalna i kara pozbawienia wolności, narodziny i rozwój instytucji więziennej, zróżnicowanie społeczności więźniów, przystosowanie się człowieka do środowiska więziennego i psychologiczne następstwa izolacji więziennej, podkultura więzienna i jej przejawy, personel więzienny, więźniowie i funkcjonariusze więzienni, izolacja więzienna i pozawięzienne formy izolacji jako sytuacje trudne).

Pożyteczne wydaje się studiowanie treści tych dwóch książek jednocześnie, ponieważ J. Szostak kładzie nacisk na problematykę kliniczną, natomiast M. Ciosek na psychologiczne problemy sądowo-penitencjarne.

ks. Waldemar Woźniak

KS. WALDEMAR WOŹNIAK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Warszawa

KOMUNIKAT Z BADAŃ: AGLUTYNACJA PSYCHICZNA ŚWIATA ZAKŁADÓW IZOLACYJNYCH

Profesor Gościmierz Geras (psycholog) w 1967 r. został aresztowany przez Służbę Bezpieczeństwa, a następnie skazany na 6,5 roku więzienia za poparcie swoim podpisem w Paryżu propozycji powołania międzynarodowej organizacji o nazwie Rada Jedności Europy Wschodniej oraz za posiadanie literatury emigracyjnej o treści historycznej i społeczno-politycznej (w 1991 r. został uniewinniony przez Sąd Najwyższy RP). Gdy był osadzony w więzieniu przeprowadzał nielegalnie badania nad percepcją przez więźniów kary pozbawienia wolności, nad reakcjami obronnymi więźniów i nad metodami psychoterapii procesów deprywacji sensorycznej. Wykrył on u więźniów